והגרי"ד סולובייצ'יק בי' דס"ל להגר"א דהספרי פליג על הגמ' בחולין, דבגמ' ילפי' מלא תפאר מצות פאה ומאחריך שכחה, אמנם בספרי שם יליף מאחריך גם שכחה וגם פאה, וא"כ אייתר לא תפאר למצות זיתי ניקוף, אמנם **במאורות הגר"א** [מכת"י הגר"א] מבואר דבי' דבריו גם בד' הגמ' בחולין. **וי"ל** שהגמ' בחולין לא הביאה מתנות שהם מחמת גריעות הפירות, אלא רק מתנות שהמחייב הוא המעשה קצירה.

פרק ז משנה ג

א. איזהו פרט

נח' הראשונים מה הוא 'פרט' האמור בתורה, יש אומרים שדינו כלקט, שכל מה שנושר בשעת הבצירה הרי הוא בכלל פרט, ופרט אינו אלא לקט האמור בכרם, **ובתוס' רא"ש** חולין קלא. מבואר שפרט הוא מה שהגרגרים נפרדים מהאשכול [פרט לשון פרט מתוך כלל, האשכול הוא כלל והענבים הם פרט, וכשנפרדו הענבים מהאשכול הם נעשו פרט ולא כלל], אבל אשכול שלם שנפל בשעת הבצירה אינו פרט. וכן מבואר **בשנות אליהו** בסוף המשנה, ע"ש.

וברמב"ם פ"ד הט"ז משמע שא"צ שיפרטו הענבים מהאשכול [ע"ש ברדב"ז]. וכ"מ **בתוס'** חולין קלא. שהק' מ"ט לא נוהג פרט בשאר אילנות, ומבואר שעיקר ידן פרט הי' שייך בשאר אילנות אי לאו מיעוט התורה, וכ"כ **במהר"י קורקוס** (פ"ד הכ"א), ואם עיקר דין פרט הוא שהגרגרים נפרטים מהאשכול זה לא שייך כלל בשאר אילנות. [ועי' ספר **החינוך** (מצוה רכג) שכ' שמצות לקט נוהגת גם בשאר אילנות, וצ"ע מהגמ' חולין שם].

ב. איזהו פרט הנושר בשעת בצירה

נח' הראשונים אם בשעת בצירה היינו בזמן הבצירה, או מכח הבצירה, **הראב"ד** (פי' לתו"כ) מפרש דבעינן מכח הבצירה. ולענין לקט מצינו מח' ראשונים אם בשעת קצירה היינו בשעת קצירה ממש או כל שעוסק בקצירה, **ברמב"ם** פ"ד מהל' מתנו"ע הכ"א, משמע דבעינן בשעת קצירה ממש, **ובר"ש** (תו"כ) פי' דכל שעוסק בקצירה הרי הוא בכלל לקט. ולכאו' ה"ה לענין פרט דלא בעינן מכח הבצירה אלא בשעת הבצירה.

ג. עקץ את האשכול והוסבך בעלים

בטעם הפטור בכה"ג יש כמה דרכים בראשונים; **הר"ש והרא"ש** פי' שאינו דרך בצירה, וכיון שקוצר שלא כדרכו אין בזה חיוב פרט. **הראב"ד** (תו"כ) **פי'** משום שאינו מכח הבצירה. **הגר"א** בשנות אליהו מפרש משום דהוי אונס.

וברמב"ם פ"ד הכ"ב מבואר שאין חיוב פרט קודם שבעה"ב יתחיל לבצור [והיינו שיעור ג' אשכולות העושים רביע], ויש לפרש בב' אופנים, או שהחיוב הוא רק כשנושר מחמת הקצירה, אבל ענבים שנשרו מאליהם אין בהם חיוב פרט. או שהקצירה היא המחייבת, וקודם הבצירה לא התחיל שעת החיוב. [ועי' **בקרי"ס**, **ובמעדני ארץ** עמ' צא]. ולדרך קמא בכה"ג שהוסבך האשכול בעלים אין חיוב משום שאינו מחמת הבצירה, וכדרכו של הראב"ד. ולדרך בתרא י"ל דבכה"ג שאינו שייך לקציר אין חיבו פרט, וכדרכו של הר"ש והרא"ש.

ד. המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר

הר"ש מפרש דכבר זכו בי' עניים, דמשעת נפילתו קדוש, ועובר בגזל עניים, וכ"כ **הרא"ש והרע"ב**. **הגר"א** בשנו"א מפרש שמניח כלכלה של גמי רך כדי שלא יפרטו הגרגרים מהאשכול ולא יהי' שייך בזה חיוב פרט. ועי' **במנ"ח** מצוה רכג מש"כ על דברי הגר"א.

ולהר"ש הוא עובר בביטול מצות פרט. [וצ"ע אמאי הביאו במשנה קרא דדברי קבלה ולא את עיקר מצות פרט]. ולהגר"א אין בזה בטול מצות פרט, אלא מונע שלא יבוא החיוב. [ועי' **בר"ש** פ"א מ"ו שיש זכות לעניים עד קודם הקצירה והנפילה, ולכן במתנו"ע בעינן לקרא לפוטרם ממעשר, ואין העניים פטורים מצד לקוח, כי מעיקרא זה ה'י עומד בשבילם. וע"ע לעיל פ"ה מ"ג].

ה. פרט בשעת נשירתו קדוש

הר"ש הביא **מהירושלמי** שהוכיח מהמשנה שפרט קדוש עוד לפני שבא לארץ אלא כבר משעת נשירתו, וכ"כ הרא"ש והרע"ב, אמנם לדרכו של הגר"א שגורם שלא יפרטו הגרגרים מהאשכול אין ראי' לזה. ובפי' **הרידב"ז** לירושלמי כ' לבאר הירושלמי לדרכו של הגר"א, דבמתני' מבואר שהאיסור רק משום אל תסג גבול עולים, ולא משום גזל עניים, וע"כ שאינו קדוש עד נפילתו לארץ, וע"ז תי' הירושלמי דאף אם מתקדש קודם מ"מ שבא לארץ, מ"מ כיון שעדיים לא נפרטו הגרגרים מהאשכול עד שבא לארץ אינו מתקדש.

ו. מצות פרט בכרם כמצות לקט בתבואה

רש"י חולין (קלד: ד"ה חייב בפרט) כ' 'ופרט בכרם היינו לקט', וכ"כ **תוס ברכות** (לו. ד"ה ואתי נמי). **וכן מבואר בגמ'** (תמורה ו.) **דילפי' דיני לקט** מתעזוב יתירא דכתיב גבי פרט. ועי' **בירושלמי** כאן שדנו אם פרט בשעת נשירתו קדוש והוכיחו מדין לקט. ועי' לעיל משנ"ת מח' הפוסקים אם פרט היינו כל מה שנושר בשעת בצירה, והוי כלקט, או שהוא חיוב חדש על הגרגרים הנפרטים מהאשכול, ולפ"ז לכאו' אי"ז שייך ללקט.

פרק ז משנה ד

א. מצות עוללות

הרמב"ם בסהמ"צ (שורש תשיעי; עשין קכג; ל"ת ריב), כ' שדין עוללות הכרם הוא שכחת האילן, או פאת האילן, והיינו שעוללות ששכח יש בזה חיוב שכחה, ועל עיקר העוללות נא' דין פאה, **וברמב"ן** (בהקדמת פרטי המצוות) הק' על הרמב"ם דמצות עוללות אינה שייכת לדין שכחה ופאה, אלא הוי מצוה בפ"ע, מדאיתא חולין (קלא.) ד' מתנות בכרם הפרט והעוללות והשכחה והפאה, משמע דעוללות זה חיוב מלבד שכחה ופאה, וכתב **שהרמב"ם** חזר בו, ופי' שעוללות הוא ענין בפ"ע כשאר הראשונים, אמנם **בחינוך** מצוה רכא הביא מח' הרמב"ן והרמב"ם [משמע דס"ל שהרמב"ם לא חזר בו]. וע"ע בספר **כפתור ופרח** פרק נב מש"כ בדברי הרמב"ם.

ב. 'כתף' ו'נטף'

איזוהי עוללת כל שאין לה לא כתף ולא נטף. עוללות היינו אשכולות דלילים שיש בהם מיעוט ענבים, וכ' **הר"ש** למה נקרא שמו עולל מפני שהוא לשאר האשכולות כעולל לאיש, וכ"כ **הרמב"ם** (פ"ד הי"ח).

ויש תנאי בדין עוללות שלא יהי' בו כתף ונטף, ומצינו בראשונים כמה דרכים בזה;

אין לו כתף. **הר"ש** מפרש שהאשכולות הקטנים שיוצאים מהשדרה מרוחקים א' מהשני ואינם מלאים, ולכן אינם נשענים א' על כתפי חבירו, וכ"פ **הרא"ש והרע"ב ובשנו"א**. **עוד** פי' הביא **הר"ש**, וכ"כ בפי' לתו"כ, **ובראב"ד** בפי' על התו"כ, שכתף היינו שמהאשכולות הקטנים יוצא